

A 10 nap sorozat

eddig megjelent
kiadványai:

- » 10 nap 10 túra a Középső Mátrában
- » 10 nap 10 túra a Felső-Mátrában
- » 10 nap 10 vár és templom a Mátrában
- » 10 nap 10 kiállítóhely a Mátrában
- » 10 nap 10 bor és gasztróélmény a Mátrában
- » 10 nap 10 kaland a Mátrában
- » 10 nap 10 kilátó a Mátrában

Látogathatóság: A védett természeti területek a jelzett turistautakon gyalogosan szabadon látogathatók. Egyes fajok élőhelyeinek megközelítését a természetvédelmi kezelő időszakosan korlátozhatja. A természetvédelmi jogszabályok betartását a Természetvédelmi Őrszolgálat tagjai segítik és ellenőrzik, akik szükség esetén helyszíni bírság kiszabására is jogosultak. A látogatást megelőzően kérjük egyeztessen a terület természetvédelmi kezelőjével, a Bükk Nemzeti Park Igazgatóság illetékes munkatársával.

www.matrainfo.hu www.facebook.com/matrajovoje

www.gyongyos-matra.hu www.facebook.com/matra

ÉMOP 2.3.1.-11-2011-0004

10 nap a Mátrában sorozat
10 nap 10 természeti érték a Mátrában
Kiadja: Mátra Jövője Turisztikai Egyesület
Felelős kiadó: Kápolnai Nagy Ágnes elnök
Pre/Press&design: Kápolnai Tibor
Szöveg és fotók: Kápolnai Nagy Ágnes, Kápolnai Tibor, Keresztesi Koppány
Nyomdai munkák: Printcontact Bt. Készült 2012-ben 5000 példányban.

A kiadvány térítésmentesen kerül terjesztésre.

Verpeléti Várhegy

Verpelét község határában, a Sirok felé tartó országút mellett található a Várhegy. A néhai várnak ma már nyoma sincs, de a hegyen folyó kőkitermelés során feltárták hazánk egyetlen, csaknem eredeti épségben megmaradt vulkáni kúpját. A Várhegy valójában egy járulékos kráter, amelyhez hasonlóak napjainkban a szicíliai Etna oldalain láthatók. A mátrai vulkanizmus késői szakaszában keletkezett, így a természet pusztító erőinek nem esett áldozatul. Az alig 200 m tengerszint feletti magasságú hegy központi részét is kibányászták. A kőkitermelés során azonban akaratlanul feltárták hazánk egyetlen, csaknem eredeti épségben megmaradt vulkáni kúpját. Ennek a hazánkban egyedülálló földtani értéknek a védetté nyilvánítását Dr. Vidacs Aladár nemzetközileg is elismert geológus kezdeményezte. A hegy nem csak földtani, hanem botanikai jelentőséggel is bír, így 1975 óta védett. A „kráterhez” 2002-ben tanösvényt alakítottak ki, mely a vulkáni kiterítési folyamatok mellékcsatornájaként kialakult parazitavulkán kráterének bemutatását szolgálja. A tanösvényen végigsétálva felfedezhetjük a védett növény- és állatfajokat is, ugyanakkor a hegy tetejéről remek kilátás nyílik a Tarna-völgyére és a Mátrára.

A verpeléti Várhegy a Verpelét-Tarnaszentmária útról

Csörgő-patak, erdőrezervátum

A Csörgő-patak a Felső-Mátra legjelentősebb vízfolyása, három kisebb patak (Hutahelyi-, Nárád és Gedeon-patak) összefolyásából indul Mátrakeresztes felé, hogy onnan további egyesülések után Kövecses-patak néven folytassa útját a Hasznosi-víztározóba. Nevét az áradás során egymásnak ütődő kövek időnkénti csörgő hangjáról kapta. 2000-ben a Csörgő-patak völgyében különleges természeti értékű, több mint 300 hektáros fokozottan védett részén erdőrezervátumot jelöltek ki azzal a céllal, hogy az erdő természetes fejlődési folyamatai tanulmányozhatóvá váljanak. A vadregényes völgyben a jelzés vezet, mely érinti a Hutahelyet – itt folyik össze a három patak – a térség letűnt mesterségének állított emlékéét. A Csörgő-patak mentén kiterítőt tehetünk jelzetlen úton a Csörgő-szurdokhoz. Igaz, nem túl hosszú szakaszon szegélyezi a patakot, ám viszonylagos érintetlensége és a meredek, sötét andezitfalak repedéseinek kibuggyanó hatalmas gyökerek látványa különösen vaddá teszi e helyet. További természeti különlegesség a Bányászkő a Csörgő-patak bal oldalán, míg a Csóka-kő annak jobb oldalán található. A két sziklaalakulat elsősorban a szikla- és sportmászók körében kedvelt, de az andezitfalak- és toronyok formailága önmagában is lebilincselő élmény.

Kis kép: Csörgő patak • Nagy kép: Kilátás Ágasvállról

Hutahely, Szénégetők útja

Turistaút vezet az egykori hutahely rekonstruált másához, a Csörgő-patak völgyének közelében. Az itt élő emberek évszázadokon keresztül üvegfüvással foglalkoztak – innen ered a település korábbi neve Mátraszentimre-Ötházhuta –, melyhez a környékbeli erdők biztosították a megfelelő mennyiségű faanyagot. Amikor az erdő elfogyott, a telepek tovább vándoroltak. A Mátra nyugati nyúlványai által körbefogott völgyben, a Kövecses-patak mentén több üveghuta is működött. Közülük legkorábban létesült az az üveglvasztó telep, melynek a felszíni maradványai a falu határában a Hutahely- réten, a Hutahelyi- és Gedeon-patakok összefolyásánál a felszínen láthatók voltak 1964-ben, az ásatásokkor. Ez az üveghuta 1741-1780 között működött, ám ezalatt az idő alatt a folyamatosan üzemelő erdei üvegcsúr környékéről kipusztították az erdőt. A Szénégetők útja tanösvényt a település néhány évvel ezelőtt pályázati forrásból valósította meg. Mátraszentimrén a Széchenyi utca végétől vezet a Bögös-rétig. Az út elején a Cserkő-bánya pihenő készlet megállására. A tanösvény 14 táblát tartalmaz, többek között az erdő növény- és állatvilágáról, a fákról, erdőművelésről, az ehető és mérges gombákról. A táblák mellett szénégető boksa szemlélteti a valóságban is a képen látottakat.

Kis kép: boksa a Szénégetők útján • Nagy kép: Szénégetők útja tanösvény

Tarjánka-szurdok – Domoszló

Domoszló és Markáz között félúton található a Tarjánka-szurdok. A természeti szépségeket kedvelőknek ajánljuk, páratlan látvánnyal ajándékozza meg az ide látogatót. A Tarjánka-patak mintegy 700 méteren át kíséri a szurdokot. A 2-3 m széles, 15-20 m mélységű sziklakanyonban a vulkáni tevékenység nyomai jól megfigyelhetők. A vulkáni kőzetbe mélyülő patak völgyben kitűnően tanulmányozhatók a Mátra változatos kőzettípusai, de megfigyelhető itt számos védett növény, mint a gérbics, vagy éppen a hosszúlevelű árvalányhaj, a védett állatok közül pedig például a vöröshasú unka, illetve szubmediterrán jellegű ritka rovarok. A terület szabadon nem látogatható, ám vezetéssel felkereshető. A három kilométeres túra kényelmes tempóban 3-4 óra bejárható. Előzetes bejelentkezés és információ: Domoszló polgármesteri hivatal 37/365-210 telefonszámon kérhető. A túrához kényelmes viselet, vízálló cipő ajánlott.

A Tarjánka-szurdok vízesése

10 nap
természeti érték
a Mátrában

mátra
élmény minden évszakban

Mátra Jövője Turisztikai Egyesület

Orczy kastély – Mátra múzeum park

A barokk stílusú kastélyt az Orczy család építtette 1769-70-ben, majd 1826-ban a barokk kastélyból angolkerttel övezett harmonikus klasszicista épület vált. A kertben üvegház is állt a citrom-, narancsfák átteleltetésére. Az angolkertek kedvelt elemei voltak a gloriettek, melyek több célt is szolgáltak, használták őket kilátóként, pihenőhelyiségként. A park délnyugati sarkán fedett gloriettet emeltek. Az Orczy örökösöktől 1937-ben vette meg a város a kastélyt, s már akkor felmerült, hogy kastélmúzeumként működjön tovább. Ez akkor nem valósult meg, a berendezési tárgyakkal együtt a park állapota is folyamatosan romlott. A kert elvesztette angolpark jellegét, elbontották az üvegházat, a 20. század közepére a korábbi, nagy kiterjedésű park fokozatosan zsugorodott. A park területe helyi védettségű természetvédelmi terület 1952 óta. Jelenleg 57 fajhoz tartozó mintegy 430 fa és cserje él benne. Közülük legismertebbek a több száz éves tiszafák, valamint egy hatalmas törökmogyorófa, amely 430 cm-es törzskerületével hazánk legnagyobb példánya. A kastély EU rekonstrukciója keretében visszaállították a kerítést a hagyományos gyöngyösi építőanyagból, a farkasmályi kőből. A kert revitalizációjának részeként megújultak a gloriettek is, a kert végében kis tavat alakítottak ki.

Sár-hegyi tanösvény

Gyöngyöst a Mátra felé elhagyva, a 24-es utat kíséri a Sár-hegy. Tövében húzódik a Farkasmályi pincesor. Az itteni szőlőtermesztésnek már a 14. század elejéről vannak írásos emlékei. A Mátra déli peremhegyét a szőlőkultúrák fölött megmaradt egyedülálló, növénytan ritkaságokban bővelkedő növényzete és lepkefaunája miatt nyilvánították védetté. A hegység tömbjéből délre előrenyúló vulkáni alapkőzetű hegy biogeográfiai jelentősége abban áll, hogy az Alföld felől nyitott, így az alföldi erdőösszetevő növényzet felhúzódik a déli oldalakra, helyenként keveredik is a hegyvidéki elemekkel. Az Alföld mai növényeinek egy része a jégkorszak klímáját ezeken a déli lankákon vészelte át, és innen terjedt szét a síkságon. A Mátrafüredről – a 499 m magas Sár-hegyen át – Gyöngyösre vezető tanösvény mindkét irányból bejárható. Többféle növénytakarás (cseres-tölgyes, melegkedvelő tölgyes, pusztafüves lejtősztyepp, sziklagyep), változatos élőhelyek és a hajdani tájhasználat nyomai (szőlők, gyümölcsösök, kaszálók) teszik különlegessé. A 7 km-es tanösvényen () információs táblákon ismerkedhetünk meg többek közt a pusztafüves sztyepprétek, törpemandulás cserjések, sziklagyep vegetációjával. Félúton a hangulatos Szent Anna-tónál érdemes megpihenni.

Bába-kő, Csák-kő

A gyöngyössolyosi elágazótól kb. 15 méternyi távolságban található a Bába-kő, kerülővel mintegy 400 m, a bozótostól nehezen észrvehető a kb. 5 magas sziklatömb. Az utóvulkanizmus idején a Mátra peremterületein forró gázok és gőzök törtek fel a mélyből, hőforrások és gejzírek működtek. A gejzírek kavasavtartalmú meleg vize néhol átalakította a hegy kőzeteit, s egészen új kőzetfajta, a gejzirrit vagy hidrokarvit keletkezett. A felgyülemlett gejzirrit néhol valóságos kis kúp alakú hegyeket alkot, amelyeket ma gejzirkúpoknak neveznek. A Bába-követ Boszorkánykőnek is nevezik, a hagyományok szerint áldozati bemutató hely is volt, a boszorkányság vádjával üldözött asszonyokat égették meg itt. Másik legenda szerint az öreg Mátra szelleme kergette a vasorrú bábát, akit nem tudott utolérni, így mérgében utána dobta ezt a nagy követ. A jól megközelíthető Bába-kő mellett Gyöngyössolyos határában az északi területeken, a Monostor-völgy két oldalán is találunk hasonló gejzirrit hévforrás és limnokarvit képződményeket: Kövesdomb, Asztag-kő, Üstök-kő, Kishegy. Ez utóbbi érdekes sziklaalakzata a szintén vulkáni utóműködés során keletkezett Csák-kő. Nevét onnan kapta, hogy Csák Máté a tetejéről szónokolt a király ellen induló csapatainak.

Kékesi erdőrezervátum

A Kékes északi oldalán a Sor-kövek, és a Pisztingos-tó között a Károlyiak egykori vadászterületén terül el a hatalmas bükkösökből álló fokozottan védett természetvédelmi terület. A kiemelkedő értéket jelentő erdei ökoszisztéma közvetlen megóvását a magterület szolgálja, amely mindig fokozottan védett természeti terület, és benne teljes használati korlátozás érvényesül. A magterület kétharmadán soha nem folyt erdészeti tevékenység. A meredek, hűvös lépcsőzetes hegyoldalon, a faállomány különböző fejlődési állapotok mozaikjából áll, a felső koronaszintben több mint 200 éves fákkal. A jelzésen haladva az uralkodó magashegyi bükkösökön kívül a Mátra különös vulkáni képződményeit, a kőfolyásokat is megismerhetjük. Ezeken a helyeken több magashegységi faj talál életteret. Ilyen például a Kékes északi oldalának montán bükköseiben élő havasalji rózsza, havasi iszalag, havasi ribizske, pávafarkú salamonpész és piros mécsvirág. A Pisztrángos-tónál erdei pihenőhely, valamint a Mátra egyik legnagyobb vízhozamú forrása, a Nagy-forrás található. Az 1986-óta védettség alatt álló területen vadregényes, hatalmas bükkösök, mohás sziklák, kőfolyások kísérik végig utunkat. Tovább folytatva az utat a Gabi halála nevű helyet is érinthetjük.

Ilona-völgyi tanösvény

Az Ilona-patak mentén kialakított tanösvény a Keleti-Mátra földtani értékeit és a hajdani ércbányászat emlékeit mutatja be egy 6,5 km hosszú túraútvonalra felfűzve. Az Ilona-völgy határvonal az eocén és a miocén vulkáni képződmények, valamint az oligocén tengeri üledékek között. Állomások jelzik az Orczy báró által 1780-ban nyitott Etelka-tárót, a Timsós-fejtést, a Szent István csevicekutát, az Ördögátnak és a 8-10 méter magas piroxén-andezitből álló sziklafalon lezuhogó Ilona-völgyi-vízesést. A Tőkés-kút táplálta két kis forrásból induló Ilona-patak a Marhád és a Cserepes-tető meredek oldala közé szorulva több helyen töri át magát a sziklák közt, míg végül a Mátra egyik legszebb völgyét hagyva maga után az utolsó sziklát áttörve zuhan alá. Parádsasvár közelében – ahol a Parádi-Tarna átfolyik az országút alatt –, a hid mellett körülkerített hatalmas juhar áll. A ritka természeti kincset 1952-ben fedezte fel Papp József tanár. A faj egyedülálló példánya, igazi növénytan különlegesség. Minden évben hoz termést, de magvai csíráképtelenek, így nem szaporítható. Az ősjuhar levélalakja, kérge és termése egyaránt különbözik minden más jelenleg élő juharétól. A töből kettéágazó fa egyik része már száraz csonk, a másik kb. 20 m magas, 205 cm törzskerületű, ép.

Sirok természeti értékei

A Nyírjes-tónak elnevezett tőzegmohalápot 1957-ben fedezte fel Máthé Imre és Kovács Margit. 1961-ben védetté nyilvánították. A Darnó-hegy északkeleti lejtőjén 2-3 m mélységű lefolyástalan medencében képződött. A tó közepén tőzegmohaláp található, ritka tőzegmohafajokkal. Természeti értékük abban rejlik, hogy a tőzegmohának meghatározott mikroklíma szükséges, így hazánkban nagyon ritkák. A tó természetes feltöltődése folyamatos, a nád egyre nagyobb területeket foglal el. Sirokról a főútcán haladó jelzésről leágazó jelzésen lehet elérni, a központból, mintegy bő kilométeres sétával. A siroki vár közelében északkeleti irányban az országos jelzés mentén található két magányos 6-8 m magas sziklatorony, melyek vulkáni működés során a kráterből kiszóródott riolituffából keletkeztek. A helyiek találó névvel illették a sziklaformákat, Barát és Apáca sziklák, mely a formájukra is utal. A kiszórt, laza anyagba óriási vulkáni bombák hullottak, és beágyazódtak. Az ellenállóbb kőzetek az alattuk levő puhábbakat megvédték az erózió pusztításától, és így formálódtak a kőzetek. Továbbá a Török asztalhoz jutunk, nevét talán formájáról kaphatta, a lapos kő valóban emlékeztet asztalra. Innen páratlan kilátás nyílik a Bükk irányába.

Kis kép: a kerti tó • Nagy kép: a törökmogyorófa

Kis kép: hérics • Nagy kép: Szent Anna kápolna

Kis kép: Csák-kő • Nagy kép: Bába-kő

Kis kép: Gabi halála • Nagy kép: Kékesi erdőrezervátum

Kis kép: Ősjuhar levele • Nagy kép: Ilona-völgyi-vízesés

Kis kép: Nyírjes-tó • Nagy kép: Barát és apáca sziklák